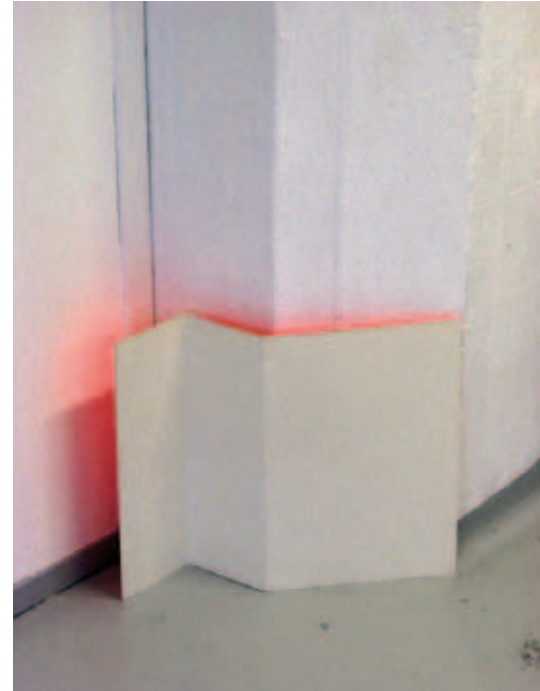

RUUMIST JA RUUMILISUSEST

MÕNINGAID MÄRKMEID NELJA NORRA KUNSTNIKU JA ÜHE SAKSA ARHITEKTI KOHTA

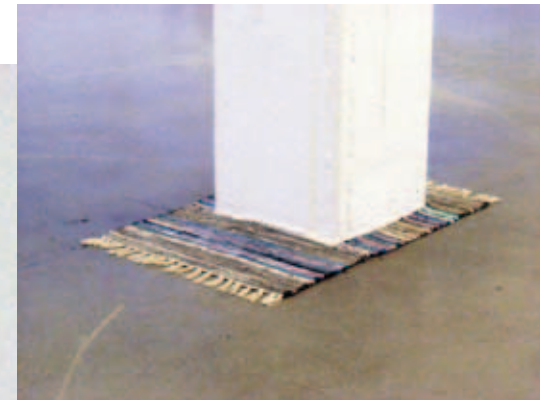

Sõnaga *ruum* tähistatakse piiramatut kolmemõõtmelist ala, milles eksisteerivad kõik olemasolevad objektid. Inglisekeelne sõna *space* pärineb ladinakeelsest sõnast *spatium*, mis tähendab "võidujooksurada", "vahemaad", "intervalli".¹ Alates Antiik-Kreekast, kus ruumi määratleti lõputu tühjusena, milles liiguvad aatomid, on teaduses ja filosoofias kujundatud suur hulk selletemalisi teooriaid. Sobivaim teooria kaasaegse kunsti praktika kontekstis pärineb aga prantsuse filosoofilt Henri Lefebvre'ilt, kelle väitel on ruum sotsiaalne produkt, keerukas sotsiaalne moodustus, mis põhineb väärtustel ja sotsiaalselt kujundatud tähendustel, mis mõjutavad ruumilisi praktikaid ja ruumitaju.

Minu hiljutine kogemus on näidanud, et paljud tänapäeva kunstnikud nii Balti riikides kui ka Skandinaavias töötavad ruumiliste elementide ja ruumilisuse ideega mitte ainult ruumi enda pärast, vaid kasutades seda ka metodoloogilise vahendina oma kunstiliste vajaduste rahuldamiseks. Käesolevas esees tahaksin tutvustada viit kunstnikku, kellega tutvusin Norras, viibides 2010. aasta sügisel residendina

Hordalandi Kunstikeskuses Bergenis. Need on Hilde Angel Danielsen, Eva Kun, Arne Ingvaldsen, Cato Loland (kõik Norrast) ja Gabi Schillig (Saksamaalt). Ehkki nad kõik keskenduvad kolmemõõtmeliste kunstiteostele, mida võib liigitada installatsioonideks, objektideks või koguni disainiks ja arhitektuuriks, erinevad nende kunstipraktikad üksteisest mitmel tasandil. Käesolevas esees ei soovi ma otsida kunstnike töödes sarnasusi, vaid juhtida tähelepanu asjaolule, et ruumi kohalolu ja tähtsus nende tegevuses tuleneb küll eri vajadustest ja kontekstidest, kuid kõigil juhtudel võib seda käsitleda põhiideena, mille kaudu kunstipraktikat ja kunstiteost tajutakse ja tõlgendatakse.

Ruumi teema huvitab mind sellest ajast saadik, kui asusin uurima arhitektuurivaldkonda, kus ruum on ühistingimus, mille kaudu mõista ja selgitada arhitektuurilisi struktuure ja suhteid. Seega tahaksin ma kasutada ja rõhutada arhitektuuri aspekti ning selgitada ruumi mõistet sellega seonduvate tööde kaudu. Sel põhjusel pälvib minu tähelepanu Hilde Angel Danielseni ja Gabi Schilligi kunstitegevus. Nende

Maija Rudovska

on Riias elav vabakutseline kuraator ja kunstiajaloolane. Eelnevalt on ta kureerinud järgmisi projekte: *Pilk: Öonestavast aktsioonid normatiivses ruumis (Regard: Subversive Actions in Normative Space)*; Moderna Museet, Stockholm, 2010) ja *Kammipommitaja – noor Läti maalikunst (Candy Bomber – Young Latvian Painting)*; Läti Kunstimuseum, Riia, 2007/2008). Rudovskal on kunsti magistri kraad Läti Kunstiakadeemiast ja bakalaureusekraad visuaalse kunsti pedagoogika alal Läti Ülikoolist. Ta lõpetas Curatorlabi kuraatoritööpingud Konstfacki Kunsti, Käsitöö ja Disaini Ülikoolis Stockholmis ja on alustanud doktoritöö kirjutamist Läti Kunstiakadeemia juures. 2010. aasta sügisel viibis ta residendina Hordalandi Kunstikeskuses Bergenis. Vaata ka tema teksti *Mõne sõnaga Läti maalikunsti viimastest arengutest*, mis ilmus Epifanio numbris 10/2009.

ON SPACE AND SPATIALITY.

SOME NOTES ABOUT FOUR NORWEGIAN ARTISTS AND A GERMAN ARCHITECT

teosed on heaks näiteks, kui esitame küsimusi nagu: kuidas me mõistame arhitektuuri, mida sellelt ootame ja kuidas on see seotud muude teadmiskondadega. Norra kunstnik Hilde Angel Danielsen töötab arhitektuuri, käsitöö ja disaini lõikumiskohas. Tema suuremõtmelised objektid/skulptuurid on sageli kohaspetsiifilised ja loodud kindlatesse paikadesse, et anda ümbritsevale keskkonnale visuaalne kommentaar või astuda sellega dialoogi. Näiteks võib tuua pikaajalise projekti *Läbipaistev telliskivisein* (2010) või uusima teose *Teine sein ehk Jalgpalliskoor* (2010). Mõlemad on ehitatud telliskividest, mis muutuvad Hilde käes läbipaistvaks ja kergeteks. Arvestades käsitöö pikaajalist traditsiooni Norras ja käsitöö võitlust selle eest, et seda nimetataks kunstiks või vähemasti tunnustataks täieõigusliku meediumina tänapäeva kunstipraktikas, omandab Hilde keskendumine käsitööle Norra kunsti kontekstis olulise tähenduse. Ja sellel aspektil on tugevaid tähendusvarjundeid kui disaini valdkonda ulatuvate arhitektooniliste ruumistruktuuride (näiteks *Läbipaistev telliskivisein*) ehitamisel.

Saksa arhitekti Gabi Schilligi huviobjektiks on ruumi vahendamine. Mõisted nagu keha, keskkond, *performance*, tekstiil jne – samamoodi nagu savi või vill – võiksid tema jaoks toimida “tööriistadena”, mida kasutada ruumi vahendamise süsteemi ülesehitamisel. Schilligi kataloogi esilehelt võetud lause kirjeldab tema loomingut tabavalt: “Minu töö on loomupäraselt motiveeritud inimkeha ruumist ja tegeleb mitmete projektidega, mis hõlmavad arhitektuuri, moe, disaini, *performance*’i- ja kontseptuaalse kunsti harusid, kasutades töövahendina tekstiili materiaalsust avatud ruumisüsteemides.”² Gabi teosed püüavad näidata, et nii arhitektuur kui ka ruum ise ei ole mitte suletud ega staatilised süsteemid, vaid neile tuleks läheneda muutuse idee ja mitmemõtmelise mõistmise kaudu, tunnustades

tänapäeva inimese dünaamikat ja rändurlust. Alustuseks valmistab ta rõivaid, mis toimivad vahendajana konkreetse ruumi (mis võib olla ka arhitektuuriobjekt) või ümbruskonna ja inimkeha vahel. Riideesemest saab vahend ruumi aktiivseks kogemiseks ja tajumiseks. Niisiis seatakse küsimärgi alla viis, kuidas me arhitektuuri mõtleme: kas arhitektuur peaks olema objekt, millel konstrueeritud ja kavandatud konkreetne isik/arhitekt, või peaks see pigem olema ruum, mille ehitab ja mida asustab ühiskond ise?

Kunstnikele Arne Ingvaldsen ja Cato Loland võib läheneda teistsuguse nurga alt. Tavaliselt vaatlevad nad ruumi kui juba fikseeritud materjali ning uurivad ja hõivavad seda oma kunstis või kasutavad seda kunstiteoste osana. Arne Ingvaldseni töövaldkond on väga lai ja ta ei loo üksnes kohaspetsiifilist kunsti, näiteks maakunstiteoseid, vaid ka tohtu suuri geomeetrilisi struktuure “suletud” ruumides, nagu näiteks valges kuubis. Mõned teosed on valminud koostöös tema naise, Ungari installatsioonikunstniku Eva Kuniga, kelle töid võib samuti iseloomustada ruumi mõiste kaudu. Nii Arne kui Eva kunstiteosed muutuvad aja- ja kohaspetsiifilisteks projektideks, sest neid ei saa teise paika või olukorda ümber tõsta nii, et need säilitaksid sama struktuuri ja tähenduse ning nende tööde kohalolu säilib ainult dokumentatsioonis. Kui Eva Kuni installatsioonid võib kirjeldada modernistlikena, siis Arne Ingvaldseni tööd on postmodernsed. Tema üle-elusuuruses geomeetrilised figuurid (näiteks *Turkis*, 2007; *X*, 2007) dekonstrueerivad konkreetset paika ja ruumi, lõhuvad selle ning allutavad kindlale struktuurile. Nimetatud põhimõtted toimivad sarnaselt arhitektuuriga, mis määrab ruumi tajumise viisid. Ehkki Arne töid võib analüüsida skulptuuri kontekstis, muutuvad need samas ka arhitektuuriks, ja sellisena võib neid nimetada modernistliku skulptuuri antiteesiks. Nagu Norra kunstikriitik Ingvill Henmo on öelnud: “Võib näida, et Arne

Ingvaldseni ruumiskulptuur okupeerib piirkonda, mis jääb “skulptuuri” (mittearhitektuur ja mitte maastik) ja “aksiomaatiliste struktuuride” kategooriate (arhitektuuri ja mittearhitektuuri) vahele. (...) Nurgad seonduvad olemasoleva arhitektuurilise ruumiga ja uurivad arhitektuuri põhiolemust, asudes antud juhul kasugil skulptuuri ja arhitektuuri vahepealsel alal.”³

Cato Loland'i tööd on sisuliselt vaimukad kommentaarid ruumielementidele, mida tavaliselt ei kasutata või mida ollakse unustamas. Need ei tähista niivõrd “negatiivset ruumi”, kui võrd vahepealsel alal. Näiteks peetakse galeriides selliseid elemente nagu sambad, nurgad või isegi sambabaasid arhitektoonilise keskkonna põhifunktsiooni seisukohalt perifeerseteks. Cato soovastu töötab just niisuguste “kohalike” asjadega, teda huvitab juba olemasolevate ruumiobjektide/-elementide taaskasutamine. Sellest kujuneb väga tähtis jõuline ja ambitsioonitu žest peegeldamaks ümbritseva ruumilisust.

Võttes arvesse, et enamik eelmainitud kunstnike tegeleb kohaspetsiifilise ja kohalisel määral teatud kunstiga, soovim ma juhtida tähelepanu asjaolule, et nende kunstiteosed on küll loodud “kohalikesse ruumidesse” (selle väga üldises tähenduses), kuid “kõnelevad” samas rahvusvahelist keelt, mis pakub meile ühist kunstimõistete sõnavara. Metodoloogiline viis selle saavutamiseks on piiride hägustamine, eri väljade ja strateegiade omavaheline seos on muutunud ühiseks väärtuseks või kogumi tööstiliks. Ja see võikski toimida spetsiifilise ruumilise platvormina, kus eri valdkonnad võiksid kohtuda ja teadmisi vahetada.

Lisateave:
<http://www.hildeadanielsen.no/>
<http://www.gabischillig.de/>
<http://arneingvaldsen.no/>
<http://www.evakun.no/>
<http://catololand.blogspot.com/>

- 1 Space // Concise Routledge Encyclopedia of Philosophy. – London, NY: Routledge, 2000, lk 853.
- 2 Schillig Gabi, *Mediating Space. Soft Geometries, Textile Structures, Body Architecture*. – Stuttgart: Akademie Schloss Solitude, merz&solitude Reihe Projektiv, 2009, lk 5.
- 3 Henmo Ingvill, *A Spatial Memory // Arne Ingvaldsen: To Grønne Vinklar*. – Hamar: Hedmark Kunstsenter, 2000, lk 6.

The word *space* is described as unlimited three-dimensional expanse in which all objects exist. The etymology of the word comes from the Latin word *spatium*, which means “race-track”, or “distance”, “interval”, “terrain”.¹ Since Ancient Greece, where *space* was defined as the infinite void in which atoms move, quite a number of theories on this topic have been evolved in fields of science and philosophy. But the most appealing in the context of contemporary art practice comes from the French philosopher Henri Lefebvre, who states that *space* is a social product, a complex social construction based on values, and the social production of meanings, which affects spatial practices and perceptions.

My recent experience has showed that many contemporary artists both in the Baltic countries and Scandinavia work with *spatial* elements and the idea of *spatiality*, not only for the sake of *space* itself, but also using it as a methodological tool in order to meet their own artistic needs. In this essay, I want to introduce five artists, whom I met in Norway, while being in residency at Hordaland Art centre, Bergen, autumn 2010. They are: Hilde Angel Danielsen, Eva Kun, Arne Ingvaldsen, Cato Loland (all from Norway) and Gabi Schillig (Germany). Although they all focus on three-dimensional artworks, which can be categorized as installations, objects, or even design and architecture, their artistic practices differ on many levels. In this essay, I do not want to seek for similarities in artists' works, but to draw attention to the fact that the presence and importance of *space* in their practices stems from different needs and contexts, but in all the cases, it can be used as a key notion through which the artistic practice and artwork is being perceived and interpreted.

I have been interested in *space* since I started to explore the field of architecture, where *space* is a common term to understand and to explain architectural structures and its relationships. Thus, I want to use and emphasize the aspect of architecture and explain space through works related to it. In that respect, artistic practice of Hilde Angel Danielsen and Gabi Schillig caught my attention. Their artworks might serve as a good example when asking questions such as: how do we understand architecture; what do we expect from it; how does it relate to other fields of knowledge? Norwegian artist Hilde Angel Danielsen works at the intersection of architecture, craftsmanship and design. Her oversized objects/sculptures are often site-specific, made for certain places as a visual comment or dialogue with surroundings. For example, a long-term project *Transparent Brick Wall* (2010) or the newest one *Another Wall or a Football Score* (2010). Both are made of bricks, which, by the touch of Hilde's hands, become transparent and light. Considering that handicraft in Norway has long traditions and has been fighting for its right to be called art, or at least to be recognized as a full-right medium within the field of contemporary art practice, the focus on craft in Hilde's works attains important meaning within the particular Norwegian art context. And this aspect has a greater connotation than building architectonic spatial structures (for example, *The Transparent Brick Wall*), which go into the realm of design.

Space mediation is a subject of interest for the German architect Gabi Schillig. Such notions as body, environment, performance, textile, etc., could serve for her as “tools”, similar to clay or wool, to be used to build the system of space mediation. A sentence, taken from the first page of her catalogue, precisely describes her work: “My work is intrinsically motivated by the space of the human body, and cultivates a spectrum of projects that include the disciplines of architecture, fashion, design, performance and conceptual art by instrumentalising textile materiality within open spatial systems.”² Gabi's works try to acknowledge that both architecture and space itself are not closed and static systems; they should be approached through the concept of change and multi-dimensional understanding, by acceptance of the dynamics and nomadism of contemporary human being. She produces garments as a starting point that serve an interface function between particular place (that might also be an architectural object) or surroundings and human body.

The garment becomes an instrument, and the space can be experienced and perceived in an active way. Thus the way we think about architecture is being actively questioned: should architecture be an object constructed and designed by particular individual/architect, or should it more likely be a space built and inhabited by the society itself?

The works by artists Arne Ingvaldsen and Cato Loland can be approached from a different perspective. They usually use space as already fixed material and reflect on it and inhabit it with their art, or use it as part of their artworks. Arne Ingvaldsen's working field is very broad as he makes not only site-specific artworks, like land-art, but also huge geometrical structures in “closed” spaces, like the white cube. Some of his works are made in collaboration with his wife, a Hungarian installation artist Eva Kun, whose works can also be characterised in terms of space. Both Arne's and Eva's artworks become time and site-defined projects, because they can't be placed in another place and situation retaining the same structure and meaning, and the presence of the works remain only in documentation. If Eva Kun's installations are being described as modernistic, then Arne Ingvaldsen's are postmodern. His oversized, geometrical figures (for example, *Turquoise*, 2007; *The X*, 2007) deconstruct a particular place and space, break it and subordinate it to the fixed structure. These principles work similar to architecture, which anticipates the modes of space perception. Although Arne's works can be analysed in the context of sculpture, they simultaneously become architecture, and in that way they can be called an antithesis to the modernistic sculpture. As the Norwegian art critic Ingvill Henmo puts it: “Arne Ingvaldsen's spatial sculpture can appear to occupy a place between the categories “sculpture” (non-architecture and non-landscape) and “axiomatic structures” (between architecture and non-architecture). (...) The angles relate to an existing architectural space, and investigate the architecture's basic character, in this case by being on a sliding scale between sculpture and architecture.”³

Cato Loland's works are basically witty comments on those spatial elements that usually are not used, or are being forgotten, which is not exactly a “negative space”, but more like a space between. For example, in the galleries, the elements like pillars, the corners, or even the bottom of the pillar are considered to be peripheral to the main function of the architectonic environment. Cato, in contrary, works especially with these “local” things; he is interested in recycling already existing objects/elements of the space. It becomes a very vital and non-ambitious gesture of reflecting about the spatiality around us.

Taking into account that most of the artists mentioned above deal with site-specific or site-defined art, I want to indicate that their artworks are being produced for “local

spaces” (in a very broad sense), but at the same time they “speak” in internationally used language, which provides a common vocabulary of artistic notions. The methodological way of doing that is by blurring boundaries – an interconnection between different fields and strategies has become a common value, or even a working style. And that could also serve as a specific spatial platform for different fields to meet and exchange their knowledge.

More here:
<http://www.hildeadanielsen.no/>
<http://www.gabischillig.de/>
<http://arneingvaldsen.no/>
<http://www.evakun.no/>
<http://catololand.blogspot.com/>

- 1 Space // Concise Routledge Encyclopedia of Philosophy. – London, NY: Routledge, 2000, P.853
- 2 Schillig Gabi, *Mediating Space. Soft Geometries, Textile Structures, Body Architecture*. – Stuttgart: Akademie Schloss Solitude, merz&solitude Reihe Projektiv, 2009, P.5
- 3 Henmo Ingvill, *A Spatial Memory // Arne Ingvaldsen: To Grønne Vinklar*. – Hamar: Hedmark Kunstsenter, 2000, P.6

Maija Rudovska is an independent curator and art historian, based in Riga. She has previously curated/co-curated such projects as: *Regard: Subversive Actions in Normative Space* (Moderna Museet, Stockholm, 2010) and *Candy Bomber – Young Latvian Painting* (Latvian National Art museum, Riga, 2007/2008). Rudovska holds an MA in the Arts from the Art Academy of Latvia and a BA in pedagogy of visual art from the University of Latvia. She completed Curatorial curatorial studies at Konstfack University College of Arts, Crafts and Design in Stockholm, and started her PhD thesis at the Art Academy of Latvia. In autumn 2010, she was in residency at the Hordaland Art Centre, Bergen. See also her text “A Few Words About the Latest Developments in Latvian Painting” in *Epifanio* 10/2009.

